

O ZADANIACH I PRACY KOMISJI WYBORCZYCH

TYGODNIK „RADA NARODOWA”

WARSZAWA

1934

SPIS TREŚCI

A. Terytorialne komisje wyborcze str. 7

B. Okręgowe komisje wyborcze str. 13

C. Obwodowe komisje wyborcze str. 22

O ZADANIACH I PRACY KOMISJI WYBORCZYCH

Ordynacja wyborcza do rad narodowych, oparta na utrwalonych w Konstytucji PRL głęboko demokratycznych zasadach naszego prawa wyborczego, powołuje dla przeprowadzenia wyborów do rad narodowych organy społeczne — komisje wyborcze. Rola komisji wyborczych w zapewnieniu zgodnego z przepisami Ordynacji wyborczej przebiegu wyborów jest decydująca; one bowiem sprawują nadzór nad ścisłym przestrzeganiem przepisów Ordynacji wyborczej, czuwają nad zabezpieczeniem praw wyborczych każdego obywatela, przyjmują zgłoszenia list kandydatów na radnych i zastępców radnych, przeprowadzają głosowanie i obliczają jego wyniki, ustalają i ogłaszają wyniki wyborów do poszczególnych rad narodowych — słowem kierują całością prac wyborczych.

Do składu komisji wyborczych wejdzie około 100.000 przedstawicieli mas pracujących naszego kraju: działacze organizacji politycznych, zawodowych i spółdzielczych, przodujących robotników i chłopów, przedstawiciele inteligencji pracującej, wojskowych oraz innych osób cieszących się zaufaniem wyborców.

Przez swoich przedstawicieli w komisjach wyborczych, sami wyborcy organizują i przeprowadzają wybory do rad narodowych. Znajduje w tym dobitny wyraz demokratyzm naszego prawa wyborczego i konsekwentnie stosowana w naszym państwie zasada, że każde wielkie poczynanie — a takim jest niewątpliwie kampania wyborcza do rad narodowych — realizowane jest z udziałem najszerszych mas ludzi pracy. Od spraw-

ności działania komisji wyborczych, od uświadomienia sobie przez każdego członka komisji jego odpowiedzialnej roli i zadań w akcji wyborczej zależy w istotnej mierze przebieg wyborów, ich przeprowadzenie na wysokim poziomie politycznym i organizacyjnym, w warunkach zabezpieczających każdemu wyborcy możliwość pełnego zrealizowania zagwarantowanych mu przez Konstytucję praw wyborczych.

Wielka liczba komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów do rad narodowych oraz wielokrotnie ją przewyższająca liczba osób wchodzących w skład tych komisji, czynią szczególnie potrzebnym dokładne wyjaśnienie zadań poszczególnych komisji oraz trybu ich pracy. Każdy bowiem przypadek niezajomości tych zadań lub sposobu ich wykonywania może pociągnąć za sobą utrudnienia, a nawet wypaczenia, w przeprowadzeniu wyborów w danym terenie.

Zadania komisji wyborczych oraz tryb ich wykonywania określone są w przepisach Ordynacji wyborczej do rad narodowych oraz w wydanej na jej podstawie uchwale Rady Państwa z dnia 6 października 1954 r. w sprawie regulaminu prac i wzorów pieczęci komisji wyborczych oraz obowiązków i uprawnień osób wchodzących w skład tych komisji. Przyswojenie sobie przez członków komisji przepisów Ordynacji wyborczej dotyczących prac komisji oraz postanowień wymienionych wyżej uchwały Rady Państwa jest nieodzownym warunkiem sprawnego i prawidłowego działania każdej komisji.

Sumienne uczestniczenie w pracach komisji jest obowiązkiem każdego z jej członków; w szczególności członek komisji powinien punktualnie przybywać na posiedzenia komisji, aktywnie brać udział w jej pracach, zwracać uwagę na wszelkie stwierdzone uchybienia w zakresie przygotowania do wyborów oraz dokładnie wykonywać zadania zlecane mu przez komisję.

Funkcja członka komisji wyborczej jest honorowa, pełniona bezpłatnie. Każdemu członkowi komisji wyborczej przysługuje jednak normalne wynagrodzenie w jego miejscu zatrudnienia za czas pracy, który opuścił wykonując obowiązki członka komisji. Za podróże służbowe otrzymują członkowie

komisji takie same diety oraz zwrot kosztów, jak pracownicy państwowi.

Przewodniczący komisji wyborczej zwołuje posiedzenia komisji i przewodniczy na nich.

Szczególne znaczenie ma pierwsze posiedzenie komisji wyborczej; na pierwszym posiedzeniu komisji przewodniczący omawia z jej członkami zadania i tryb pracy komisji oraz obowiązki i uprawnienia osób wchodzących w jej skład. Podstawę do tego omówienia stanowią odpowiednie przepisy Ordynacji wyborczej oraz uchwała Rady Państwa z dnia 6 października 1954 r. Do szczegółowego omawiania poszczególnych przepisów Ordynacji wyborczej przewodniczący komisji powinien powracać na następnych posiedzeniach, w miarę zbliżania się terminu odpowiednich czynności wyborczych. Pierwsze posiedzenie komisji powinno wytyczyć kierunek pracy komisji przez cały czas trwania akcji wyborczej; na posiedzeniu tym należy ustalić plan pracy, przeprowadzić podział czynności pomiędzy członków komisji, dokładnie określić zadania każdego z członków oraz ustalić listę dyżurów w lokalu komisji.

Dla podjęcia uchwały komisji wyborczej wymagana jest obecność co najmniej połowy jej składu łącznie z przewodniczącym lub jego zastępcą.

Uchwały komisji zapadają zwykłą większością głosów.

Sekretarz komisji wyborczej lub wyznaczony przez nią członek komisji prowadzi protokół obrad, który podpisują osoby wchodzące w skład komisji, obecne na posiedzeniu.

A. TERYTORIALNE KOMISJE WYBORCZE

Terytorialnymi komisjami wyborczymi są: wojewódzkie, powiatowe, miejskie i dzielnicowe komisje wyborcze. Zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej nie powołuje się terytorialnych komisji wyborczych w osiedlach i gromadach. Terytorialną komisją wyborczą właściwą dla wyborów do rady narodowej osiedla jest powiatowa komisja wyborcza. Dla wyborów do gromadzkich rad narodowych niektóre czynności terytorialnej komisji wyborczej wykonuje okręgowa komisja wyborcza dla wyborów do gromadzkich rad narodowych.

Zadania terytorialnych komisji wyborczych

Wojewódzkie, powiatowe, miejskie i dzielnicowe komisje wyborcze wykonują następujące zadania:

1. Sprawują na swoim terenie nadzór nad ścisłym przestrzeganiem przepisów ordynacji wyborczej i uchwał na jej podstawie wydanych, udzielają obwodowym i okręgowym komisjom wyborczym oraz terytorialnym komisjom wyborczym niższego stopnia wiążących wytycznych,

sprawują kontrolę działalności obwodowych i okręgowych komisji wyborczych oraz terytorialnych komisji wyborczych niższego stopnia;

2. rozpatrują skargi na działalność obwodowych i okręgowych komisji wyborczych oraz terytorialnych komisji wyborczych niższego stopnia;

3. powiatowe, miejskie i dzielnicowe komisje wyborcze rozpatrują ponadto skargi na decyzje prezydów rad narodowych wydane wskutek reklamacji w sprawie spisu wyborców;

4. — ustalają wyniki wyborów do rad narodowych,
— ogłaszają wyniki wyborów w dziennikach urzędowych właściwych wojewódzkich rad narodowych,
— wydają radnym i zastępcom radnych zaświadczenia o ich wyborze,
— przesyłają protokoły ustalający wyniki wyborów do rad narodowych wraz z innymi materiałami z przeprowadzonych wyborów do odpowiedniego prezydium rady narodowej.

Ustalenie i ogłoszenie wyników wyborów do gromadzkich rad narodowych i wydanie osobom wybranym do gromadzkich rad narodowych zaświadczeń o ich wyborze należy do zadań okręgowych komisji wyborczych dla wyborów do gromadzkich rad narodowych, powołanych w siedzibie każdego powiatu.

Nadzór nad ścisłym przestrzeganiem przepisów Ordynacji wyborczej

Terytorialne komisje wyborcze sprawują na swoim terenie nadzór nad ścisłym przestrzeganiem przepisów Ordynacji wyborczej i uchwał na jej podstawie wydanych. W szczególności zwracają uwagę na terminowe i należyte podanie do wiadomości wyborców podziału na okręgi wyborcze i obwody głosowania, na objęcie spisami wyborców wszystkich osób uprawnionych do głosowania, na wyłożenie spisów wyborców i załatwienie reklamacji przeciw nieprawidłowościom spisów w terminach i w sposób zgodny z przepisami Ordynacji wybor-

czej, na należyte rozmieszczenie i urządzenie lokali wyborczych, na prawidłowe zawiadomienie wyborców o zarejestrowanych listach kandydatów itp. Kierując się przepisami Ordynacji wyborczej i kalendarzem wyborczym komisja ustala sprawy, które kolejno powinny być przedmiotem jej kontroli i nadzoru. Np. według kalendarza wyborczego, najpóźniej do 31 października powinny być wyłożone do publicznego wglądu spisy wyborców: data 31.X. jest zatem wskaźnikiem dla komisji, by nie tylko skontrolowała wyłożenie spisów w przepisany przez kalendarz wyborczy terminie, lecz by jeszcze przed tym terminem zainteresowała się stanem odpowiednich prac przygotowawczych (czy spisy są przygotowane, czy sporządza się je zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej, czy będą ukończone w terminie itp.).

Wykonywanie nadzoru to oczywiście nie tylko kontrola i stwierdzenie uchybień, lecz również pomoc w usuwaniu usterek i błędów, instruowanie oraz zapobieganie błędom.

Dla sprawowania nadzoru i instruowania obwodowych i okręgowych komisji wyborczych oraz terytorialnych komisji wyborczych niższego stopnia terytorialne komisje wyborcze powinny przyciągać do współpracy i pomocy aparat inspekcyjno-instruktorski prezydiów rad narodowych. Prezydium rad narodowych otrzymały wytyczne, ażeby w miarę swych możliwości służyły pomocą w pracy komisji wyborczych. Ponadto terytorialne komisje wyborcze powinny korzystać z szerokiego aktywu społecznego (nieetatowego), w szczególności z aktywu zorganizowanego w związkach zawodowych, w Związku Samopomocy Chłopskiej, w Lidze Kobiet, w Związku Młodzieży Polskiej. Terytorialna komisja wyborcza powinna nawiązać łączność z tymi organizacjami i zapewnić sobie możliwość korzystania z ich pomocy i współudziału przy sygnalizowaniu i usuwaniu dostrzeżonych w terenie braków.

Terytorialne komisje wyborcze powinny na swoje posiedzenia zapraszać przewodniczących prezydiów rad narodowych celem wysłuchania ich informacji o tym, w jaki sposób prezydium rad narodowych wywiązują się z zadań, które na nie nakłada Ordynacja wyborcza, np. w jaki sposób zabezpieczyły sporządzenie spisu wyborców, w jaki sposób przygotowały lokale wyborcze, a także odnośnie innych bieżących obowiązków prezydiów rad narodowych w zakresie prac przygotowawczych do wyborów.

Terytorialne komisje wyborcze powinny, w oparciu o własne spostrzeżenia i inne posiadane wiadomości, domagać się niezwłocznego usuwania stwierdzonych braków i kontrolować wykonanie swoich słusznych postulatów przez prezydium rad narodowych.

Rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych i okręgowych komisji wyborczych oraz terytorialnych komisji wyborczych niższego stopnia

Terytorialna komisja wyborcza rozpatruje skargi na działalność obwodowych i okręgowych komisji wyborczych oraz terytorialnych komisji wyborczych niższego stopnia. Skargi te mogą dotyczyć różnych spraw związanych z przeprowadzeniem wyborów; mogą one np. dotyczyć naruszenia postanowień o wyłożeniu spisów wyborców do publicznego wglądu, o podaniu do wiadomości wyborców danych o zarejestrowanych listach kandydatów, o przyjmowaniu przez obwodowe komisje wyborcze reklamacji przeciw nieprawidłowościom spisów, o rejestrowaniu list kandydatów itp.

Terytorialna komisja wyborcza obowiązana jest starannie i szybko zbadać każdą skargę, rozstrzygnąć sprawę stosownie do stwierdzonych okoliczności oraz zawiadomić skarżącego o wydanej decyzji. Uznając skargę za uzasadnioną terytorialna komisja wyborcza powinna niezwłocznie podjąć czynności niezbędne dla naprawienia stwierdzonych uchybień.

Rozpatrywanie skarg na decyzje prezydiów rad narodowych wydane wskutek reklamacji w sprawie spisu wyborców

Przeciwko nieprawidłowości spisu każdy obywatel ma prawo wnieść reklamację przez obwodową komisję wyborczą. Obwodowa komisja natychmiast kieruje reklamację do prezydium rady narodowej, które sporządziło spis. Jeżeli prezydium nie uwzględniło reklamacji lub powzięło decyzję, aby skreślić osobę ze spisu wyborców, reklamujący lub osoba, która została skreślona, mogą wnieść skargę do odpowiedniej terytorialnej komisji wyborczej. A więc:

a) jeżeli spis sporządziło prezydium miejskiej rady narodowej — do miejskiej komisji wyborczej,

b) jeżeli spis sporządziło prezydium dzielnicowej rady narodowej — do dzielnicowej komisji wyborczej,

c) jeżeli spis sporządziło prezydium gminnej rady narodowej — do powiatowej komisji wyborczej.

Terytorialna komisja wyborcza powinna w ciągu 3 dni podjąć decyzję i zawiadomić o niej skarżącego się. O swojej decyzji komisja powiadamia również właściwe prezydium rady narodowej. Decyzję odmowną uzasadnia się, a więc wskazuje w niej, dlaczego wydano decyzję odmowną.

Komisja powinna bardzo wnikliwie badać tego rodzaju skargi. W żadnym przypadku obywatel nie może być pozbawiony przysługującego mu prawa wyborczego. Komisja ściśle przestrzega w tych sprawach przepisów Ordynacji wyborczej, w szczególności postanowień art. 1 i 2.

Ustalenie wyników wyborów do rad narodowych

Na podstawie protokołów otrzymanych od okręgowych komisji wyborczych terytorialne komisje wyborcze ustalają wyniki wyborów do rad narodowych.

Przy ustalaniu wyników wyborów terytorialne komisje wyborcze kierują się przepisami Ordynacji wyborczej stanowiącymi, że za wybranych uważa się tych kandydatów, na których oddano więcej niż połowę (bezwzględną większość) ważnych głosów, a w głosowaniu wzięła udział co najmniej połowa uprawnionych do głosowania. Terytorialna komisja wyborcza ustala zatem, czy w głosowaniu w poszczególnym okręgu wzięła udział co najmniej połowa uprawnionych do głosowania i czy poszczególni kandydaci uzyskali więcej niż połowę ważnych głosów.

Po ustaleniu wyników wyborów komisja sporządza protokół według wzoru ustalonego przez Radę Państwa. W części pierwszej protokołu komisja zamieszcza wyniki wyborów do danej rady narodowej, podając ogólną liczbę uprawnionych do głosowania, ogólną liczbę oddanych głosów (oddanych kart do głosowania), procent wyborców uczestniczących w wyborach, ogólną liczbę ważnych głosów, ogólną liczbę głosów nieważnych oraz liczbę i procent ważnych głosów oddanych na zarejestrowaną listę.

W części drugiej zamieszcza się wyniki wyborów osobno dla każdego okręgu.

Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji, obecne w czasie jego sporządzania, po czym zaopatruje się go w pieczęć komisji.

Ogłoszenie wyników wyborów

Wyniki wyborów do wszystkich rad narodowych na terenie danego województwa są ogłaszane w Dzienniku Urzędowym Woj. RN. Wyniki wyborów do wojewódzkich, powiatowych, miejskich i dzielnicowych rad narodowych ogłaszają terytorialne komisje wyborcze. Wyniki wyborów do gromadzkich rad narodowych ogłasza okręgowa komisja wyborcza dla wyborów do gromadzkich rad narodowych.

Celem ogłoszenia wyników wyborów w Dzienniku Urzędowym terytorialna komisja wyborcza przesyła jeden egzemplarz protokołu do prezydium Woj. RN.

Wydanie radnym i zastępcom radnych zaświadczeń o ich wyborze

Po przeprowadzeniu wyborów każdy wybrany radny i zastępca radnego otrzymują zaświadczenie o wyborze, według wzoru ustalonego przez Radę Państwa. Zaświadczenia te wydaje terytorialna komisja wyborcza, która ustaliła wyniki wyborów do danej rady narodowej.

Przesłanie protokołu ustalającego wyniki wyborów do rad narodowych wraz z innymi materiałami z przeprowadzonych wyborów do odpowiedniego prezydium rady narodowej

Drugi egzemplarz protokołu wraz z protokołami okręgowych komisji wyborczych i innymi materiałami z wyborów terytorialna komisja wyborcza przesyła do prezydium tej rady, dla której ustaliła wyniki wyborów.

B. OKRĘGOWE KOMISJE WYBORCZE

Zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej do rad narodowych członkowie rad narodowych są wybierani w okręgach wyborczych.

Województwa zostały podzielone na okręgi wyborcze dla wyborów do wojewódzkich rad narodowych, przy czym okręgiem wyborczym jest z reguły powiat lub miasto wydzielone. W każdym z tych okręgów wybiera się kilku lub kilkunastu radnych wojewódzkiej rady narodowej.

Również powiaty, miasta, dzielnice oraz osiedla zostały podzielone na okręgi wyborcze dla wyborów do powiatowych, miejskich i dzielnicowych rad narodowych oraz rad narodowych osiedli. Okręg wyborczy dla wyborów do powiatowej rady narodowej obejmuje zwykle jedno lub więcej miast niewydzielonych oraz kilka gromad, okręg wyborczy dla wyborów do miejskiej rady narodowej obejmuje część danego miasta, wreszcie okręg wyborczy dla wyborów do dzielnicowej rady narodowej obejmuje część danej dzielnicy. W każdym z tych okręgów wyborczych wybiera się kilku lub kilkunastu członków danej rady narodowej.

Małych miast, o liczbie ludności do 5000, z reguły nie dzielono na okręgi wyborcze, lecz tworzone w każdym z nich jeden okręg wyborczy, obejmujący obszar całego miasta; w tym przypadku wszyscy radni miejskiej rady narodowej będą wybierani w jednym okręgu wyborczym.

Każda nowa gromada stanowi okręg wyborczy dla wyborów do gromadzkiej rady narodowej; wszystkich radnych gromadz-

kiej rady narodowej wybiera się w jednym okręgu wyborczym, którym jest gromada.

Istnieją zatem następujące okręgi wyborcze:

1. okręgi wyborcze dla wyborów do wojewódzkich rad narodowych,
2. okręgi wyborcze dla wyborów do powiatowych rad narodowych,
3. okręgi wyborcze dla wyborów do miejskich rad narodowych,
4. okręgi wyborcze dla wyborów do dzielnicowych rad narodowych,
5. okręgi wyborcze dla wyborów do rad narodowych osiedli,
6. okręgi wyborcze dla wyborów do gromadzkich rad narodowych, którymi są gromady.

W każdym okręgu wyborczym dla wyborów do wojewódzkiej, powiatowej, miejskiej i dzielnicowej rady narodowej oraz rady narodowej osiedla zostaje powołana okręgowa komisja wyborcza.

Zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej w okręgach dla wyborów gromadzkich rad narodowych, czyli w gromadach, nie powołuje się okręgowych komisji wyborczych. Powołuje się natomiast w siedzibie każdego powiatu jedną okręgową komisję wyborczą dla wyborów do wszystkich gromadzkich rad narodowych danego powiatu.

Zadania okręgowej komisji wyborczej

Okręgowe komisje wyborcze dla wyborów do: wojewódzkich, powiatowych, miejskich i dzielnicowych rad narodowych wykonują następujące zadania:

- a) rejestrują listy kandydatów,
- b) ogłaszają dane o zarejestrowanych listach kandydatów,
- c) dostarczają obwodowym komisjom wyborczym urzędowych kart do głosowania,
- d) ustalają wyniki głosowania w okręgu,
- e) przesyłają wyniki głosowania w okręgu do właściwej terytorialnej komisji wyborczej,
- f) przesyłają wyniki głosowania w okręgu wraz z innymi materiałami z przeprowadzonych wyborów do odpowiedniego prezydium rady narodowej.

Okręgowe komisje wyborcze dla wyborów do gromadzkich rad narodowych wykonują następujące zadania:

- a) rejestrują listy kandydatów do poszczególnych gromadzkich rad narodowych,
- b) ogłaszają dane o zarejestrowanych listach kandydatów do poszczególnych gromadzkich rad narodowych,
- c) dostarczają obwodowym komisjom wyborczym w gromadach urzędowych kart do głosowania,
- d) ustalają wyniki głosowania w poszczególnych okręgach (gromadach) i wyniki wyborów do poszczególnych gromadzkich rad narodowych,
- e) ogłaszają wyniki wyborów do gromadzkich rad narodowych w Dziennikach Urzędowych właściwych wojewódzkich rad narodowych,
- f) wydają radnym wybranym do gromadzkich rad narodowych zaświadczenia o ich wyborze,
- g) przesyłają wyniki głosowania w poszczególnych okręgach (gromadach) i wyniki wyborów do poszczególnych gromadzkich rad narodowych wraz z innymi materiałami z przeprowadzonych wyborów do prezydium powiatowej rady narodowej.

Rejestrowanie list kandydatów

Prawo zgłaszania kandydatów na członków rad narodowych przysługuje organizacjom politycznym, zawodowym i społecznym, Związkowi Samopomocy Chłopskiej, Związkowi Młodzieży Polskiej, jak również innym masowym organizacjom społecznym ludu pracującego. Organizacje te wykonać mogą prawo zgłaszania kandydatów samoistnie lub łącznie.

Kandydatów zgłasza się do właściwej okręgowej komisji wyborczej, a zatem kandydatów do Woj. RN zgłasza się do okręgowej komisji wyborczej dla wyborów do wojewódzkiej rady narodowej, kandydatów do PRN zgłasza się do okręgowej komisji wyborczej dla wyborów do powiatowej rady narodowej itd. Kandydatów do poszczególnych gromadzkich rad narodowych zgłasza się do okręgowej komisji wyborczej dla wyborów do gromadzkich rad narodowych.

Kandydatów zgłasza się przez złożenie listy kandydatów w terminie określonym w kalendarzu wyborczym, tj. do rad

wojewódzkich, powiatowych i miejskich w miastach stanowiących powiaty — najpóźniej do dnia 31 października 1954 r., natomiast do rad miejskich w miastach nie stanowiących powiatów, dzielnicowych i gromadzkich — najpóźniej do dnia 10 listopada 1954 r. Lista kandydatów musi być podpisana przez statutowy organ zgłaszającej organizacji. Do zgłoszenia muszą być załączone pisemne oświadczenia kandydatów, że zgadzają się kandydować w danym okręgu; oświadczenia te mogą też być złożone osobno, jednakże w terminach wyżej podanych. Liczba kandydatów na liście nie może przekraczać liczby radnych wybieranych w danym okręgu. Kandydat nie może wchodzić w skład komisji wyborczej właściwej dla okręgu, w którym kandyduje.

W wyborach do rad wojewódzkich, powiatowych, miejskich, dzielnicowych i osiedli mogą być na liście zgłoszeni również kandydaci na zastępców radnych, w liczbie nie przewyższającej 1/3 zgłoszonych kandydatów na radnych.

Ordynacja wyborcza nie przewiduje wyboru zastępców radnych gromadzkich rad narodowych z uwagi na przewidzianą w ustawie o gromadzkich radach narodowych możliwość uzupełnienia składu tych rad w drodze uchwał podjętych na zebraniach wiejskich; na listach do gromadzkich rad narodowych mogą zatem być zgłaszani tylko kandydaci na radnych.

Po otrzymaniu listy kandydatów, przewodniczący okręgowej komisji wyborczej bada, czy została ona złożona zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej, a w szczególności ustala:

- a) czy lista została złożona przez organizację uprawnioną do zgłaszania kandydatów i czy jest podpisana przez statutowy organ zgłaszającej organizacji,
- b) czy lista została złożona w przepisanym terminie,
- c) czy zgłoszeni kandydaci mają bierne prawo wyborcze, tj. ukończonych 18 lat i czy posiadają pełnię praw obywatelskich,
- d) czy lista wymienia nazwisko, imię, wiek, zawód i miejsce zamieszkania każdego kandydata,
- e) czy liczba kandydatów na liście nie przekracza liczby mandatów w danym okręgu,
- f) czy zostały złożone oświadczenia kandydatów, że zgadzają się kandydować w danym okręgu

Jeżeli zgłoszona lista posiada wady, które mogą być usunięte (np. brak niektórych danych osobowych kandydatów, brak oświadczeń kandydatów o zgodzie na kandydowanie, zgłoszenie kandydatów w liczbie przewyższającej ilość mandatów w okręgu itp.) przewodniczący komisji zawiadamia o tym niezwłocznie zgłaszającą organizację, która może usunąć te wady przez uzupełnienie brakujących danych lub wniesienie stosownych poprawek — jednakże najpóźniej drugiego dnia po upływie terminu dla zgłoszenia listy.

Jeżeli zgłoszenie listy nastąpiło zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej, albo gdy stwierdzone wady listy zostały w terminie usunięte, okręgowa komisja wyborcza rejestruje listę, sporządzając w 2 egzemplarzach protokół przyjęcia zgłoszenia, według wzoru ustalonego przez Radę Państwa. Jeden egzemplarz protokołu komisja zachowuje w swoich aktach do czasu zakończenia czynności wyborczych — drugi natomiast przesyła do właściwej terytorialnej komisji wyborczej (okręgowa komisja dla wyborów do wojewódzkiej rady narodowej — przesyła do wojewódzkiej komisji wyborczej, okręgowa komisja dla wyborów do powiatowej rady narodowej — przesyła do powiatowej komisji wyborczej, itd.).

Okręgowa komisja wyborcza dla wyborów do gromadzkich rad narodowych sporządza protokół przyjęcia zgłoszenia w jednym egzemplarzu, według wzoru ustalonego przez Radę Państwa, zachowując go w swoich aktach do czasu zakończenia czynności wyborczych.

Jeżeli zgłoszona lista nie odpowiada przepisom prawa (np. jeżeli pochodzi od organu nie upoważnionego w myśl przepisów Ordynacji wyborczej do zgłaszania kandydatów) lub gdy stwierdzone wady listy nie zostały w terminie usunięte — okręgowa komisja wyborcza stwierdza nieważność zgłoszenia listy w całości lub co do poszczególnych kandydatów. W razie stwierdzenia nieważności zgłoszenia tylko co do poszczególnych kandydatów, listę rejestruje się w zakresie nie dotkniętym nieważnością. Decyzję okręgowej komisji wyborczej w sprawie nieważności zgłoszenia doręcza się niezwłocznie zgłaszającej organizacji, która może ją zaskarżyć do właściwej terytorialnej komisji wyborczej, a gdy decyzję wydała okręgowa komisja wyborcza dla wyborów do gromadzkich rad narodowych — do powiatowej komisji wyborczej.

Ogłoszenie danych o zarejestrowanych listach kandydatów

Po zarejestrowaniu list kandydatów okręgowe komisje wyborcze ogłaszają przez rozplakatowanie obwieszczeń dane o tych listach, wymieniając w obwieszczeniach nazwę zgłaszającej organizacji oraz nazwisko, imię, wiek, zawód i miejsce zamieszkania każdego kandydata na radnego i każdego kandydata na zastępcę radnego. Nazwiska zgłoszonych kandydatów powinny być oznaczone kolejnymi numerami i ułożone w takim porządku, w jakim nastąpiło zgłoszenie.

Ogłoszenie danych o zarejestrowanych listach kandydatów do Woj. RN, PRN i MRN w miastach stanowiących powiaty ma nastąpić najpóźniej 5 listopada 1954 r., a do MRN w miastach nie stanowiących powiatów, DRN i Grom. RN — najpóźniej 15 listopada 1954 r.

Dostarczenie obwodowym komisjom wyborczym kart do głosowania

Na obszarze każdego okręgu wyborczego działać będzie szereg obwodowych komisji wyborczych, powołanych do przeprowadzenia głosowania w poszczególnych obwodach głosowania. Okręgowe komisje wyborcze powołane są do dostarczenia obwodowym komisjom wyborczym kart do głosowania. W związku z tym, okręgowe komisje wyborcze powinny niezwłocznie po wyłożeniu spisów wyborców do publicznego wglądu, tj. po 31 października 1954 r., zebrać od wszystkich obwodowych komisji wyborczych dane o ilości osób uprawnionych do głosowania, co umożliwi następnie przesłanie poszczególnym obwodowym komisjom dostatecznej liczby kart do głosowania.

Ustalenie wyników głosowania w okręgu

(Dotyczy okręgowych komisji wyborczych dla wyborów do wojewódzkich, powiatowych, miejskich i dzielnicowych rad narodowych oraz do rad narodowych osiedli).

Na podstawie otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych protokołów głosowania, okręgowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania w okręgu. Ustalenie to następuje

przez zsumowanie (dodanie) zawartych w protokołach obwodowych komisji wyborczych liczb:

- a) uprawnionych do głosowania,
- b) wydanych kart do głosowania,
- c) oddanych kart do głosowania,
- d) uznanych za nieważne kart do głosowania,
- e) ważnie oddanych głosów na poszczególnych kandydatów,
- f) ważnie oddanych głosów na poszczególnych zastępców.

Przed zakończeniem ustalenia wyników głosowania w okręgu, okręgowa komisja wyborcza starannie sprawdza, czy wszystkie obwody zostały objęte obliczeniem i czy obliczenie nie zawiera omyłek.

Następnie komisja sporządza w 2 egzemplarzach protokołów ustalający wyniki głosowania w okręgu, według wzoru ustalonego przez Radę Państwa. Protokoły podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji, obecne w czasie jego sporządzenia, po czym zaopatruje się go w pieczęć okręgowej komisji wyborczej.

Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie jeden egzemplarz protokołu w zapieczętowanej kopercie do:

1. wojewódzkiej komisji wyborczej — z okręgu wyborczego dla wyborów do wojewódzkiej rady narodowej,
2. powiatowej komisji wyborczej — z okręgu wyborczego dla wyborów do powiatowej rady narodowej i z okręgu wyborczego dla wyborów do rady narodowej osiedla,
3. miejskiej komisji wyborczej — z okręgu wyborczego dla wyborów do miejskiej rady narodowej,
4. dzielnicowej komisji wyborczej — z okręgu wyborczego dla wyborów do dzielnicowej komisji wyborczej.

Drugi egzemplarz protokołu wraz z protokołami głosowania obwodowych komisji wyborczych i innymi materiałami z przeprowadzonych wyborów — należy niezwłocznie przesać do prezydium:

1. wojewódzkiej rady narodowej — z okręgu wyborczego dla wyborów do wojewódzkiej rady narodowej,
2. powiatowej rady narodowej — z okręgu wyborczego dla wyborów do powiatowej rady narodowej,

3. miejskiej rady narodowej — z okręgu wyborczego dla wyborów do miejskiej rady narodowej,
4. dzielnicowej rady narodowej — z okręgu wyborczego dla wyborów do dzielnicowej rady narodowej.

**Ustalenie wyników głosowania w okręgach (gromadach)
i wyników wyborów do poszczególnych gromadzkich rad
narodowych**

(Dotyczy okręgowej komisji wyborczej dla wyborów do gromadzkich rad narodowych).

Na podstawie otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych w gromadach protokołów głosowania, okręgowa komisja wyborcza dla wyborów do gromadzkich rad narodowych ustala **wyniki głosowania** w poszczególnych gromadach (okręgach) oraz **wyniki wyborów** do poszczególnych gromadzkich rad narodowych.

Gromada jest z reguły obwodem głosowania, ustalenie zatem wyników głosowania w gromadach (okręgach) będzie w olbrzymiej większości przypadków zawarte już w protokołach obwodowych komisji wyborczych. Jedynie odnośnie tych gromad, w których utworzono 2 lub więcej obwodów głosowania, okręgowa komisja wyborcza dla wyborów do gromadzkich rad narodowych ustali wyniki głosowania w gromadzie (okręgu) przez zesumowanie zawartych w protokołach obwodowych komisji wyborczych **danej gromady** liczb:

- a) uprawnionych do głosowania,
- b) wydanych kart do głosowania,
- c) oddanych kart do głosowania,
- d) uznanych za nieważne kart do głosowania,
- e) ważnie oddanych głosów na poszczególnych kandydatów.

Przy ustalaniu **wyników wyborów** do gromadzkich rad narodowych, okręgowa komisja wyborcza dla wyborów do gromadzkich rad narodowych kieruje się przepisem Ordynacji wyborczej, który stanowi: „Za wybranych uważa się kandydatów, na których oddano więcej niż połowę (bezwzględna większość) ważnych głosów, a w głosowaniu wzięła udział co najmniej połowa uprawnionych do głosowania“.

Okręgowa komisja wyborcza dla wyborów do gromadzkich rad narodowych ustala zatem, czy w głosowaniu w poszczegól-

nej gromadzie wzięła udział co najmniej połowa uprawnionych do głosowania i czy poszczególni kandydaci uzyskali więcej niż połowę ważnych głosów.

Po ustaleniu tych okoliczności, komisja sporządza protokół według wzoru określonego przez Radę Państwa. W części I protokołu komisja zamieszcza wyniki głosowania i wyniki wyborów osobno dla każdej gromady, w części II natomiast zamieszcza wyniki wyborów do wszystkich gromadzkich rad narodowych w danym powiecie, podając ogólną liczbę uprawnionych do głosowania, ogólną liczbę oddanych głosów (tj. oddanych kart do głosowania), % wyborców uczestniczących w wyborach, ogólną liczbę ważnych głosów, ogólną liczbę głosów nieważnych oraz liczbę i % ważnych głosów oddanych na zarejestrowaną listę.

Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji, obecne w czasie jego sporządzenia, po czym zaopatrzuje się go w pieczęć komisji.

Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej dla wyborów do gromadzkich rad narodowych przesyła 1 egzemplarz protokołu wraz z protokołami obwodowych komisji wyborczych i innymi materiałami z przeprowadzonych wyborów do Prezydium powiatowej rady narodowej — drugi natomiast egzemplarz protokołu przesyła do Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej dla ogłoszenia wyników wyborów w Dzienniku Urzędowym Woj. RN.

Okręgowe komisje wyborcze dla wyborów do gromadzkich rad narodowych wydają radnym wybranym do gromadzkich rad narodowych zaświadczenia o ich wyborze, według wzoru ustalonego przez Radę Państwa.

C. OBWODOWE KOMISJE WYBORCZE

Zgodnie z przepisami Ordynacji wyborczej do rad narodowych dla przeprowadzenia głosowania utworzone zostaną obwody głosowania, wspólne dla wyborów do rad narodowych wszystkich stopni.

W obwodach głosowania utworzonych w gromadach wyborcy głosować będą do 3 rad narodowych: do gromadzkiej, powiatowej i wojewódzkiej; również w obwodach głosowania utworzonych w miastach nie stanowiących powiatów wyborcy głosować będą do 3 rad narodowych: miejskiej, powiatowej i wojewódzkiej. W obwodach głosowania utworzonych w miastach stanowiących powiaty miejskie wyborcy głosować będą do 2 rad narodowych: miejskiej i wojewódzkiej. W obwodach głosowania utworzonych w dzielnicach większych miast wyborcy głosować będą do 3 rad narodowych: do dzielnicowej, miejskiej i wojewódzkiej. Wreszcie w obwodach głosowania utworzonych w dzielnicach m. st. Warszawy i m. Łodzi wyborcy głosować będą do 2 rad narodowych: do dzielnicowej i miejskiej.

Obwód głosowania w zasadzie obejmuje 1.000 — 3.000 mieszkańców. Mniejsze obwody głosowania mogą być utworzone dla grup mieszkańców powyżej 300 osób, jeżeli osoby te zamieszkuja w znacznej odległości od ośrodka najbliższego obwodu głosowania, tj. w odległości przekraczającej 5 km. Na wsi obwody głosowania utworzone zostaną według podziału terytorialnego na nowe gromady, przy czym każda nowa gromada z reguły stanowić będzie obwód głosowania. W groma-

dach o dużej liczbie ludności i znacznej powierzchni mogą być utworzone 2 lub 3 obwody głosowania.

Utworzone również zostaną obwody głosowania w szpitalach, sanatoriach i innych zakładach służby zdrowia oraz w zakładach pomocy społecznej i zakładach inwalidzkich, w których przebywa co najmniej 25 wyborców.

Jednostki wojskowe tworzą dla swego składu obwody głosowania według stosunku 50 do 3.000 wyborców na jeden obwód głosowania.

W każdym obwodzie głosowania powołana zostanie obwodowa komisja wyborcza.

Zadania obwodowej komisji wyborczej

Obwodowa komisja wyborcza wykonuje następujące zadania:

- a) wykląda spisy wyborców do publicznego wglądu w lokalu obwodowej komisji wyborczej przez 30 dni po 5 godzin dziennie, w porze dostępnej dla pracujących,
- b) ustanawia dyżury w lokalu obwodowej komisji wyborczej i udziela wyborcom wyjaśnień w sprawach związanych z wyborami do rad narodowych,
- c) przyjmuje reklamacje przeciw nieprawidłowości spisu, a w szczególności przeciw pominięciu w nim lub zamieszczeniu określonych osób oraz przekazuje je niezwłocznie do prezydium rady narodowej, które sporządziło spis wyborców,
- d) przeprowadza głosowanie w obwodzie,
- e) ustala wyniki głosowania w obwodzie, sporządzając w 2 egzemplarzach, osobno dla każdego okręgu, protokół głosowania — według wzoru ustalonego przez Radę Państwa,
- f) przesyła protokoły głosowania okręgowym komisjom wyborczym tych okręgów, w skład których obwód wchodzi,
- g) przesyła protokoły głosowania wraz z kartami głosowania i innymi materiałami z przeprowadzonego głosowania do prezydium właściwej (powiatowej, miejskiej lub dzielnicowej) rady narodowej.

Pierwsze posiedzenie obwodowej komisji wyborczej

Na pierwszym posiedzeniu komisji przewodniczący omawia z jej członkami główne zasady Ordynacji wyborczej do rad narodowych, zadania i tryb pracy komisji oraz obowiązki i uprawnienia osób wchodzących w jej skład.

Szczegółowo należy omówić zasady ogólne prawa wyborczego (Rozdział 1 Ordynacji wyborczej do rad narodowych), postanowienia o spisach wyborców (Rozdział 7 Ordynacji wyborczej), postanowienia o głosowaniu (Rozdział 10 Ordynacji wyborczej) oraz postanowienia dotyczące ustalania wyników głosowania w obwodzie (art. 66 do 70 Ordynacji wyborczej). Każdy członek komisji powinien dokładnie wiedzieć, kto ma prawo wybierania, kto powinien być umieszczony w spisie wyborców, w jakim trybie wnosi się reklamację przeciw nieprawidłowości spisu oraz jak odbywa się głosowanie i ustalanie wyników głosowania w obwodzie.

Skończywszy powyższe omówienie, przewodniczący wraz z pozostałymi członkami komisji przystępuje do zbadania, czy lokal wyborczy został właściwie przygotowany. W szczególności należy zbadać czy w lokalu znajduje się potrzebny sprzęt biurowy i kancelaryjny (biurka bądź stoły, papier, kalamarze, pióra itp.). Konieczna jest szafa lub inne dostatecznie zabezpieczone pomieszczenie dla przechowywania akt komisji. Sam lokal wyborczy powinien być od chwili rozpoczęcia w nim urzędowania przez komisję doprowadzony do estetycznego wyglądu — czysty, łatwo dostępny, zaopatrzony w tablice orientacyjne i odpowiednio udekorowany (portrety, zieleń, hasła itp.).

O stwierdzonych przez komisję brakach w przygotowaniu lokalu wyborczego przewodniczący komunikuje najpóźniej następnego dnia prezydium właściwej rady narodowej, a wyznaczony przez komisję jeden z jej członków dopilnowuje, aby braki zostały w terminie usunięte. O wszelkich trudnościach w tym zakresie przewodniczący niezwłocznie komunikuje powiatowej komisji wyborczej, a w mieście — miejskiej lub dzielnicowej komisji wyborczej.

Dla zabezpieczenia należytego przebiegu głosowania komisja powinna dopilnować, aby w lokalu wyborczym było odpowiednie urządzenie zapewniające tajność głosowania (zasłony

z materiału, tektury lub grubego papieru). Niezbędna jest również urna wyborcza dostateczna dla zmieszczenia kart do głosowania od wszystkich wyborców w danym obwodzie. Przygotować także należy przybory służące do pieczętowania urny.

Na zakończenie pierwszego posiedzenia komisja podejmuje uchwałę, którą dokonuje podziału prac między poszczególnych członków komisji. Przewodniczący zachowuje sobie w szczególności kontaktowanie się z prezydium rady narodowej oraz z okręgowymi komisjami wyborczymi tych okręgów, w skład których obwód wchodzi. Pozostali członkowie otrzymują zadania w zakresie dopilnowania zaopatrzenia lokalu wyborczego oraz w zakresie dyżurów w lokalu obwodowej komisji wyborczej. Podział prac w dniu głosowania powinien być ustalony odrębnie, na posiedzeniu w dniu 4 grudnia 1954 r.

Wyłożenie spisu wyborców i przyjmowanie reklamacji

Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej powinien najpóźniej 28 października 1954 r. otrzymać od prezydium miejskiej, dzielnicowej lub gminnej rady narodowej spis wyborców w 2 egzemplarzach. Jeżeli termin ten nie zostaje dotrzymany, przewodniczący niezwłocznie interweniuje w prezydium rady narodowej i powiadamia o opóźnieniu powiatową, a w mieście — miejską lub dzielnicową komisję wyborczą.

Po otrzymaniu obu egzemplarzy spisu komisja wyklada je do publicznego wglądu, poczynając od dnia 31 października 1954 r. W lokalu wyborczym w okresie od 31 października do 29 listopada włącznie wyznaczeni przez komisję jej członkowie powinni być obecni w czasie wyłożenia spisu wyborców codziennie przez 5 godzin. Pora wyłożenia spisu powinna być tak dobrana, aby była dostępna dla pracujących (np. 3 godziny przed południem i 2 godziny po południu, albo pięć godzin rano jednego dnia, a następnego — pięć godzin po południu). Określenie godzin powinno nastąpić uchwałą komisji i być podane do wiadomości wyborców przez wywieszenie ogłoszenia przed lokalem wyborczym. Członkowie komisji ułatwiają przybywającym zaznajomienie się ze spisem wyborców oraz udzielają im wyjaśnień w sprawach związanych z wyborami, a w szczególności co do sposobu wnoszenia reklamacji przeciw nieprawidłowości spisu.

Jednocześnie przedstawiciele komisji przyjmują reklamacje przeciw nieprawidłowościom spisu. Nieprawidłowości polegają mogą na: a) pominięciu w spisie wyborcy, który powinien być na nim umieszczony, b) zamieszczeniu w spisie osoby, która nie powinna być zamieszczona, gdyż nie ma prawa wybierania, albo nie zamieszkuje na danym terenie.

W miarę potrzeby komisja wyjaśnia reklamującemu, że: a) prawo wybierania ma każdy obywatel polski, który w dniu wyborów będzie miał ukończonych 18 lat, b) jednakowoż nie mają prawa wybierania osoby chore umysłowo oraz osoby pozbawione praw publicznych i obywatelskich praw honorowych prawomocnym orzeczeniem sądu, zapadłym po 22 lipca 1944 r., o ile okres utraty praw jeszcze nie minął, c) nikt nie może być zamieszczony na 2 spisach wyborców, gdyż każdemu wyborcy przysługuje tylko jeden głos; w spisie mają być zamieszczone osoby zamieszkałe na danym terenie, prócz czasowo wymeldowanych na okres obejmujący dzień wyborów, oraz zameldowane czasowo na danym terenie bez względu na ich miejsce zamieszkania, jeśli ich pobyt czasowy ma trwać do dnia wyborów włącznie.

Reklamacje przeciw nieprawidłowości spisu mogą być wnoszone ustnie do protokołu lub pisemnie. Reklamacje może wnieść zarówno wyborca, który został w spisie pominięty, jak i inna osoba, która stwierdziła, że nie umieszczono w spisie osoby uprawnionej do głosowania lub też umieszczono w nim osobę nieuprawnioną. Reklamacje są wolne od wszelkich opłat.

Po wniesieniu reklamacji, komisja niezwłocznie przesyła ją do prezydium rady narodowej, które sporządziło spis wyborców. Prezydium rady narodowej obowiązane jest rozpatrzyć reklamację w ciągu 3 dni od daty jej wniesienia; w przypadku niezłatwienia reklamacji w tym terminie obwodowa komisja wyborcza powinna interweniować w prezydium rady narodowej, domagając się niezwłocznego rozpatrzenia sprawy oraz zawiadomienia reklamującego o treści rozstrzygnięcia.

Zmiany w spisie wyborców

Po otrzymaniu od prezydium rady narodowej zawiadomienia o uwzględnieniu reklamacji, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej zarządza wprowadzenie odpowiedniej poprawki do spisu wyborców. Wprowadzając poprawkę, należy

na obu egzemplarzach spisu wyborców odnotować datę i numer zawiadomienia, na podstawie którego wprowadza się zmianę.

W okresie między sporządzeniem spisu wyborców a dniem wyborów niektórzy wyborcy zmieniają miejsce pobytu; przepisy Ordynacji wyborczej, realizując zasadę powszechności wyborów, umożliwiają tym wyborcom oddanie głosu w obwodzie swego miejsca pobytu; wyborca zmieniający miejsce pobytu powinien zaopatrzyć się w „zaświadczenie o prawie głosowania“, po które powinien się zwrócić do prezydium rady narodowej w miejscu zamieszkania przed zmianą pobytu. Prezydium rady narodowej równocześnie z wydaniem „zaświadczenia o prawie głosowania“ powinno skreślić wyborcę ze swego spisu wyborców, czyniąc w rubryce „uwagi“ adnotację „wyjechał“ oraz powiadomić o tym obwodową komisję wyborczą w dotychczasowym miejscu pobytu wyborcy, celem skreślenia go w obu egzemplarzach spisu znajdującego się w komisji wyborczej. Obwodowa komisja wyborcza w miejscu nowego pobytu wyborcy wpisze go do spisu wyborców i dopuści do głosowania po przedstawieniu „zaświadczenia o prawie głosowania“. W rubryce „uwagi“ należy umieścić adnotację, zawierającą datę i numer zaświadczenia, na podstawie którego wyborca został wciągnięty do spisu.

Przepisy Ordynacji wyborczej umożliwiają również osobom wchodzącym w skład komisji lub pełniącym przy niej straż oddanie głosu w tym obwodzie, w którym pełnią swe obowiązki. Osoby te powinny przedstawić zaświadczenie przewodniczącego komisji tego obwodu, w którym są wpisane do spisu wyborców, że nie będą w tym obwodzie głosowały. O wydaniu takiego zaświadczenia przewodniczący czyni adnotację w obu egzemplarzach spisu wyborców. Na podstawie przedstawionego zaświadczenia obwodowa komisja wyborcza dopuszcza do głosowania osobę wchodzącą w skład komisji lub pełniącą przy niej straż, po uprzednim wniesieniu tej osoby do obu egzemplarzy spisu wyborców, z adnotacją wskazującą, na podstawie jakiego zaświadczenia umieszczono ją w spisie.

Głosowanie

Na dzień 4 grudnia 1954 r. przewodniczący obwodowej komisji wyborczej zwołuje posiedzenie komisji, celem ostatecz-

nego sprawdzenia, czy wszystkie przygotowania w lokalu wyborczym zostały zakończone oraz celem ustalenia podziału czynności pomiędzy członków komisji w dniu głosowania. Jednocześnie przewodniczący ponownie omawia z członkami komisji tryb głosowania oraz ustalania wyników głosowania w obwodzie.

W dniu głosowania, tj. dnia 5 grudnia 1954 r. komisja zbiera się w lokalu wyborczym o godzinie 5 i przeprowadza przed godziną 6 następujące czynności:

- a) bada, czy na miejscu znajdują się oba egzemplarze spisu wyborców oraz potrzebna ilość kart do głosowania,
- b) stwierdza, czy w lokalu komisji umieszczono osłony, które dostatecznie zabezpieczają tajność głosowania,
- c) sprawdza, czy urna wyborcza jest próżna, po czym zamyka ją i opieczętowuje pieczęcią obwodowej komisji wyborczej.

Od chwili zebrania się komisji w dniu wyborów aż do chwili ustalenia wyników głosowania powinni być bez przerwy obecni w lokalu wyborczym przewodniczący komisji lub jego zastępca oraz dwaj jej członkowie; w przypadku nieobecności tych osób, przewodniczący uzupełni skład komisji przez powołanie osób spośród wyborców.

W czasie głosowania przewodniczący komisji czuwa nad utrzymaniem porządku i nad zabezpieczeniem tajności głosowania i w tym celu może wydawać odpowiednie zarządzenia porządkowe.

Przewodniczący czuwa również, aby głosowanie przebiegało sprawnie, w szczególności, aby do lokalu wyborczego nie wchodziło jednocześnie zbyt wiele osób i by nie powstawały zatory. W miarę potrzeby, w większych obwodach, wyborcy będą mogli podchodzić jednocześnie do 2 stołów (np. do jednego stołu wyborcy, którzy zamieszkują na określonych ulicach, a do drugiego — pozostali wyborcy). Przedstawiciel komisji wzywa każdego wyborcę, który podchodzi do stołu, na którym znajduje się spis wyborców, do okazania dowodu osobistego. Zamiast dowodu osobistego wyborca może okazać legitymację służbową, związków zawodowych lub inny dokument, stwierdzający jego tożsamość (tzn., że jest osobą, za którą się podaje). Jeżeli wyborca nie posiada takiego dokumentu, należy go pouczyć, że może się powołać na świadectwo 2 wiarygodnych osób, które komisja zna.

Po stwierdzeniu tożsamości wyborcy na podstawie okazanego dokumentu lub świadectwa 2 osób, przedstawiciel komisji sprawdza, czy dana osoba figuruje w spisie wyborców.

Wyborcy, którzy figurują w spisie wyborców lub złożyli zaświadczenia o prawie głosowania, otrzymują od komisji karty do głosowania, przy czym w miarę potrzeby komisja wyjaśnia im, w jaki sposób odbywa się głosowanie.

Komisja czuwa, aby głosowanie odbywało się osobiście. Ułomni lub niepiśmienni mogą korzystać przy głosowaniu z pomocy innych osób.

Głosowanie trwa bez przerwy, aż do ogłoszenia przez przewodniczącego obwodowej komisji wyborczej zamknięcia głosowania.

Gdyby wskutek nadzwyczajnych wydarzeń nastąpiła z konieczności przerwa w głosowaniu, wówczas komisja:

- a) zarządza przedłużenie głosowania lub odroczenie do dnia następnego, określając godziny, w których w dniu następnym można głosować,
- b) natychmiast przesyła zawiadomienie o przedłużeniu lub odroczeniu głosowania do prezydium rady narodowej, właściwego ze względu na siedzibę komisji,
- c) dopilnowuje, aby prezydium rady narodowej podało to zarządzenie do publicznej wiadomości w sposób przyjęty w danej miejscowości,
- d) niezwłocznie opieczętowanie urnę wyborczą i oddaje ją na przechowanie przewodniczącemu komisji,
- e) po podjęciu głosowania stwierdza protokolarnie, za podpisem wszystkich obecnych członków komisji, czy pieczęcie na urnie zostały nienaruszone.

Komisja powinna zawczasu zapobiec możliwym przyczynom, które mogłyby spowodować przerwę w głosowaniu (np. zaopatrzyć się w lampy naftowe lub świece na wypadek przerwy w dostawie prądu elektrycznego itp.).

O godzinie 22 lub wcześniej, z chwilą oddania głosów przez wszystkich wyborców, przewodniczący komisji ogłasza zamknięcie głosowania.

Ustalenie wyników głosowania w obwodzie

Niezwłocznie po ogłoszeniu zamknięcia głosowania komisja przystępuje do ustalenia wyników głosowania w obwodzie.

Na podstawie spisu wyborców komisja ustala liczbę uprawnionych do głosowania, a następnie liczbę wydanych kart do głosowania według okręgów wyborczych. Stwierdziwszy, że pieczęcie na urnie pozostały nienaruszone, komisja otwiera urnę.

Po otwarciu urny komisja dzieli karty do głosowania według okręgów wyborczych; np. w obwodzie głosowania gromady Brynica powiatu opolskiego w województwie opolskim, oddzielnie układa się karty do głosowania do Gromadzkiej Rady Narodowej w Brynicy, oddzielnie karty do głosowania do Powiatowej Rady Narodowej w Opolu i oddzielnie karty do głosowania do Wojewódzkiej Rady Narodowej w Opolu.

Następnie komisja przystępuje do obliczenia wyników głosowania do gromadzkiej rady narodowej. Liczba uprawnionych do głosowania i wydanych kart do głosowania do gromadzkiej rady narodowej została ustalona przed otwarciem urny. Po otwarciu więc urny i oddzieleniu kart komisja ustala liczbę oddanych kart do głosowania do gromadzkiej rady narodowej. Po ustaleniu i zanotowaniu liczby oddanych kart do głosowania do gromadzkiej rady narodowej, komisja odkłada odrębnie nieważne karty do głosowania do gromadzkiej rady narodowej i odnotowuje ich liczbę. Nieważne są karty do głosowania: 1) inne aniżeli urzędowo ustalone, 2) nieopatrzone pieczęcią komisji wyborczej.

Po odłożeniu kart nieważnych komisja przystępuje do obliczenia ilości głosów ważnych, oddanych na poszczególnych kandydatów na radnych do gromadzkiej rady narodowej. W tym celu odlicza się od ogólnej liczby ważnych kart tę ilość kart, w których nazwiska poszczególnych kandydatów zostały skreślone. Np. kandydują ob. ob.:

Jankowski,

Kozłowski,

Wojciechowski itd.

Kart ważnych oddano 1.000.

Nazwisko ob. Jankowskiego skreślone zostało na 20 kartach, ob. Wojciechowskiego na 50 kartach, a ob. Kozłowskiego nie zostało skreślone na żadnej karcie. A zatem ob. Jankowski otrzymał 980 głosów, ob. Wojciechowski 950 głosów, ob. Kozłowski 1.000 głosów.

Po ustaleniu ilości głosów, otrzymanych przez poszczególnych kandydatów na radnych do gromadzkiej rady narodowej, komisja sporządza w 2 egzemplarzach protokołów głosowania według wzoru ustalonego przez Radę Państwa.

W ten sam sposób obwodowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania do powiatowej rady narodowej, a następnie do wojewódzkiej rady narodowej.

Ustalając wyniki głosowania do wojewódzkiej, powiatowej, miejskiej lub dzielnicowej rady narodowej, albo do rady narodowej osiedla, należy również ustalić liczbę głosów ważnie oddanych na zastępców.

W obwodzie głosowania położonym w gromadzie obwodowa komisja wyborcza sporządza trzy odrębne protokoły, dotyczące głosowania: do gromadzkiej, powiatowej i wojewódzkiej rady narodowej.

W obwodzie głosowania, położonym w mieście nie stanowiącym powiatu miejskiego, sporządza się trzy odrębne protokoły dotyczące głosowania: do miejskiej, powiatowej i wojewódzkiej rady narodowej.

W obwodzie głosowania, położonym w mieście stanowiącym powiat miejski, obwodowa komisja wyborcza sporządza odrębnie dwa protokoły głosowania: do miejskiej i wojewódzkiej rady narodowej.

W obwodzie głosowania, położonym w dzielnicy większego miasta, obwodowa komisja wyborcza sporządza odrębnie trzy protokoły głosowania: do dzielnicowej, miejskiej i wojewódzkiej rady narodowej.

W m. st. Warszawie oraz w m. Łodzi sporządza się odrębnie dwa protokoły głosowania: do dzielnicowej i miejskiej rady narodowej.

Protokoły głosowania podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji, obecne w chwili ich sporządzania. Protokoły zaopatrzone są w pieczęć komisji.

Jeden egzemplarz każdego ze sporządzonych protokołów przesyła przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie do właściwej okręgowej komisji wyborczej (okręgowej komisji wyborczej dla wyborów do gromadzkich rad narodowych, okręgowej komisji wyborczej dla wyborów do

miejskiej — dzielnicowej — powiatowej — wojewódzkiej rady narodowej).

Drugie egzemplarze protokołów, „zaświadczenia o prawie głosowania“, spisy wyborców, karty do głosowania (oddzielnie ważne i nieważne), złożone w opieczetowanych kopertach oraz inne dokumenty komisji przesyła się do prezydium powiatowej, miejskiej lub dzielnicowej rady narodowej.
